

LANGS HET KOTTENSCHÉ BEEKJE.

W EET je wat het Boschje is? De kinderen zelf hebben het met een verkleinwoord benoemd. En toch... en toch... *Het Boschje*. Een klank, die hun 't hart doet opspringen van vreugde, die hen zelf doet opspringen... Weg! — Als een wervelwind stuiven ze er naar toe, onze kornuiten, jongens en meisjes, klein en groot, allen, de meesten nog met de boterham op de vuist.

Roef! — Verdwenen zijn ze tusschen de dennetjes. Hoor, daar klinken al kreten bij de beek.

Zie, daar zit er al een groepje winkeltje te spelen, — en die jongens bootsen een Robinsonleven na. „Haas en vos“, „stroopers“, „smokkelaars“, „roovertje“ — o, het Boschje is een heerlijk speelterrein.

Zoo van tijd tot tijd krijgen de schoolkinderen verlof hun vrije uur, tusschen de leertijden, in het Boschje door te brengen. Een heele poos gaat het goed. Maar, als eindelijk de jongens in de boomen beginnen te klimmen en acrobatische toeren verrichten, als ze met bloote beenen te water gaan, als er geruchten komen van iemand, die het voornemen koestert zich heelemaal te ontkleeden, om zich van de voetzolen tot de kruin door 't frissche beeknat te laten omspoelen, — kortom, als de begeerten tot het verbodene al te zeer ontwaken, dan wordt plotseling het Boschje tot streng verboden gebied verklaard. Paf! 't is uit. Men zucht, en voegt zich in het onvermijdelijke.

Men doet dan in vredesnaam maar weer hoedjebal of haasjenover of iets anders op het speelplein bij de school. En in het Boschje nestelen de vogels, bloeien de

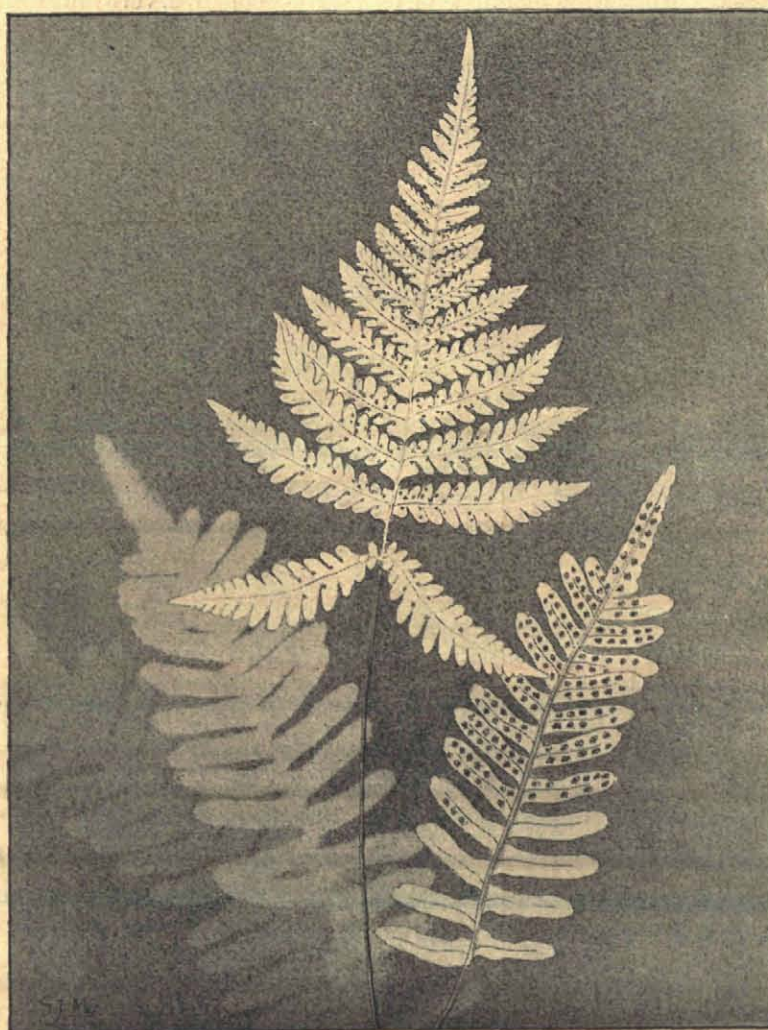

Aan de Kottensche Beek.

Foto van Mr. C. P. TEN HOUTEN.

bloemen, dartelen de vlinders, schitteren de libellen, spelen de vischjes, zonder dat de menschenkinderen er getuige van zijn.

Er was iemand, die meende, dat de vogels door dat telkens terugkeerende kindergespeel zouden gestoord worden. Maar toen hij op een mooien Meidag de

Beukvaren, op den achtergrond Eikvaren.

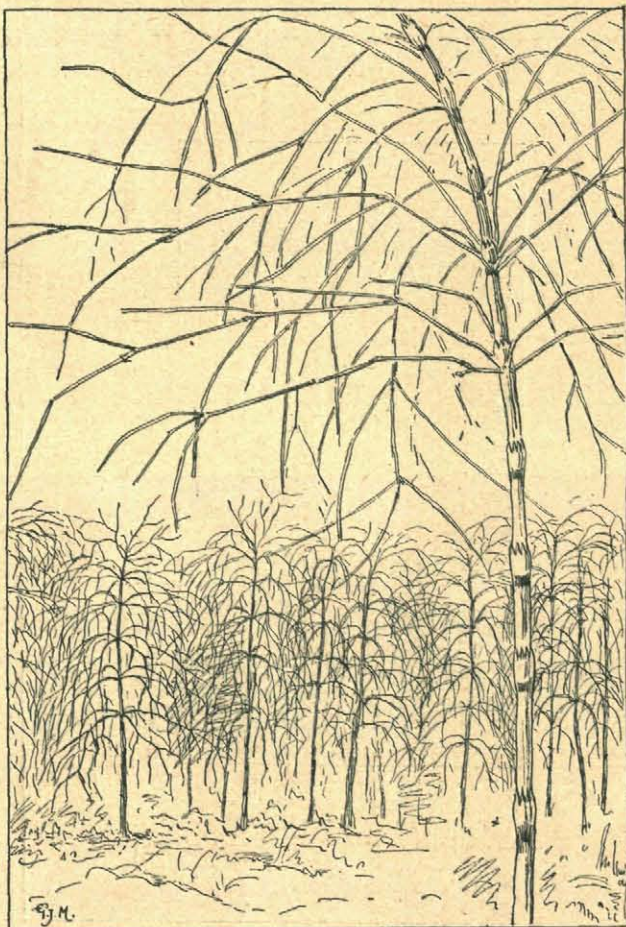
schooljeugd uitgelaten bezig zag onder eenige beuken, die in 't lichtgroene lente kleeid stonden, en toen hij daar vlak bij, slechts op enkele meters afstands, een nachtegaal hoorde slaan, als het ware temidden der kinderen, toen de vogel al

luider en luider zong, als wou hij de kindergeluiden overstemmen, hetgeen hem ook bij wijlen gelukte, — toen heeft die iemand gedacht:

Laten ze spelen, de kleinen, laten ze genieten in dit paradijs. Wie weet met welk een dankbaarheid uw kinderen, wanneer ze ouder geworden zijn, op dezen zonnigen dag, met lentegroen en vogelzang, zullen terug zien; met dankbaarheid, en ook met weemoed?

Laat ons niet al te dichtertlijk worden. We willen nu eigenlijk dat Boschje eens heel nuchter onderzoeken. We zullen er rondsnuffelen en vinden, naast alle mogelijke gewone kruiden, heesters en boomen, „gewoon“ en toch zoo mooi, twee planten, die met z.z.z. in onze flora staan. Het zijn: de smalle beukvaren en de boschpaardestaart. Dat vertel ik hier, omdat de beukvaren toch door den amateur-natuursport-man niet opgemerkt zal worden, als de ingewijde niet te hulp komt. En de ingewijden zijn spaarzaam met het geven van aanwijzingen. Zij vinden wel een middel, om op een beleefde manier, de „verzamelaars“ met iets anders te vriend te houden. Het is toch ook veel beter, dat het sierlijke varentje daar rustig ergens staat te groeien, dan dat het gedroogd en wel in de een of andere verzameling van een liefhebber terecht komt. Zoo'n verzameling... Het Boschje is de mooiste verzameling, die men zich denken kan, een levend museum; de bezoekers krijgen zonneschijn en bloemengeur en vogelzangen toe.

De boschpaardestaart is overvloedig aanwezig. Ook hij zal zich weten te handhaven, al wordt hij eens afgerukt. Zoo'n paardestaart is zelfs, volgens het zeggen der boeren, ten eenenmale onuitroeibaar.

Bosch-Paardestaart.

Zeldzaamheden. Ze staan daar maar zoo voor hem. En dat beschouwt de natuurvriend als een groote gunst. Voor wien anders dan voor hem groeien ze hier? Van alle menschen op de wereld hebben er hier hoogstens een drie- of viertal die planten met bewustheid waargenomen.

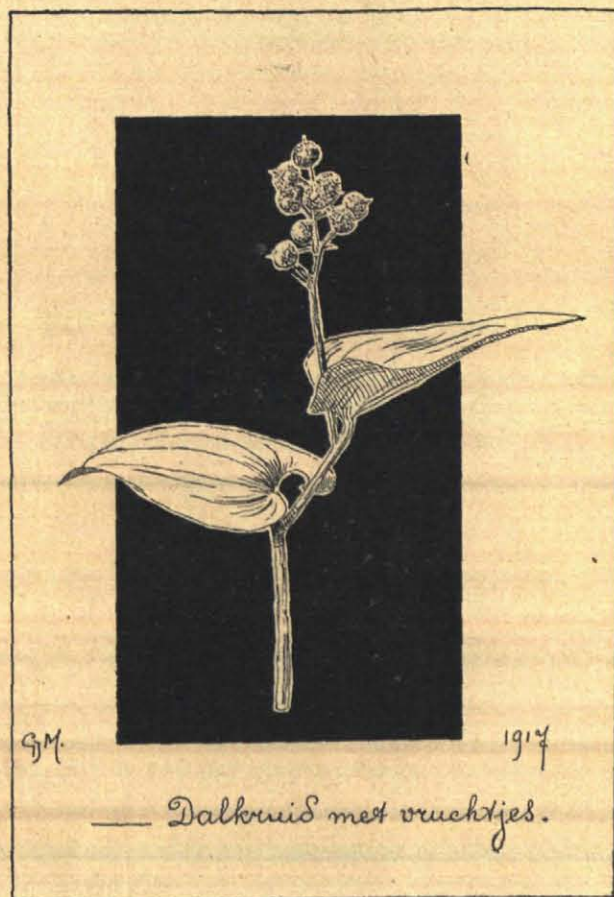
Ons Boschje is altijd aantrekkelijk, hetzij het in 't teere lentegroen of in 't kleurige herfstgewaad zich vertoont. 's Ochtends, als de nieuwe dag in het

oosten grauwet en alles nog in een onzeker licht staat en de vogels den morgen zoo blij begroeten, 's middags, als alles tintelt en flikkert van zonneschijn, 's avonds, als de lange schaduwen zich eindeloos ver hebben uitgerekt en de schemering daalt, bij regen en bij mist, met fonkelenden dauw en met zilveren spinnewebben, — altijd is ons Boschje aantrekkelijk. Ook, wanneer het onder 't witte sneeuwdek rust, alleen de meesjes met korte, hooge, fijne geluidjes de stilte verbreken, de kraaien geruischloos wegvluchten voor onzen zachten voetstap en verdwijnen tusschen de grijs-witte stammen. Dan is het er plechtig en dan schiet de fantasie vleugelen aan en droomt men van sprookjeswerelden uit de kinderjaren, waar alles schitterde van diamanten....

We moeten nu eindelijk maar eens vertellen, wat het

Boschje is en waar het zich bevindt. Het is een stukje van den groenen boschband, die zich door de landstreek Kotten slingert en een klein beekje vergezelt.

Dat beekje heet ook officieel „Kleine Beek“. Zoo staat het althans op de stafkaart geboekt. Maar wij noemen het hier liever Kottensche Beek. Want het stroompje behoort aan Kotten, zoo goed als heelemaal. Een der drie brontakken komt uit het buitenland, de beide andere ontstaan in hoofdzaak binnen de grenzen van onze buurschap; nummer twee sijpelt uit het Kotten-Wooldsche

veen, de derde slentert zoo'n beetje door de buurt, langs weiden, akkers en boerderijen. Och, 't zijn slechts nietige dingen. Bij de boerderij Oosinkhorst vereenigen ze zich. De eene vertelt van de wouden aan de overzijde van de rijksgrens, en van heide en dennen, en van diepe leemgroeven, — de tweede heeft het over de stille veenstreek met de grutto's en de wulpen, de vossen en de reeën, — de derde keuvelt van walletjes vol hakhout en bonte bloemen, van welige plekjes, waar de leemige grond een rijke plantenwereld en mooie hoeven te voorschijn riep. En ze weten alle van bouwvallige bruggetjes, waarover de boeren klagen en waaraan zoo weinig gedaan wordt, waaraan noch de mark-commissie, noch de gemeenteveelzorg besteden. Och, ze liggen daar ook zoo ver in de achterwereld.

Nu is de Kottensche Beek geboren. Ze gevoelt zich flink en levenslustig. En ze gaat vol moed op een hoogen esch af, den Oosinkesch. Maar ze komt er niet door. Haar krachten schieten te kort; ze moet er langs. Wel dringt ze hier en daar tegen 't akkerland aan, zoo dat de eene oever heel hoog en de andere laag is, doch ze moet dan toch een wijde bocht maken. Nu

ze toch niet in een rechte lijn mag stroomen, slaat ze in 't andere uiterste over. O, neen, 't is haar niet te doen om haastig weg te komen. Ze gaat kleine kronkels beschrijven, lussen en achten. Daarbij verandert ze telkens van bedding, zoodat er doode armen blijven liggen.

De gletschers van den IJstijd zullen hier in Kotten den bodem wel ferm dooreengewoeld hebben. Ze kwamen er tegen rotsgronden en hebben die stellig

afgeslepen; uren verder zuidelijk, bij den Meenkmolen in Mirle vond men in den ondergrond brokken zandsteen, die bepaald uit het Vossenveld van Kotten en Ratum afkomstig moesten zijn. Het verweerde gedeelte achter de rotsen werd danig door de gletschers gekneed, en de bodem is thans nog golvend. Dus moet de beek kronkelen.

Haar dal is een lustoord voor den natuurvriend. Juist, omdat hoog en laag er zoo sterk afwisselen en omdat de beek zoo grillig heen en weer gaat, was het haast ondoenlijk den grond in kultuur te brengen; hij bleef wat hij was, boschgrond en zal het nog lang blijven ook. Wild en aangelegd bosch treffen we aan. Eiken, beuken, dennen, — met onderhout, — met kruiden. Hier, op dien bult vinden we brem en vogelpootje — daar, meer in de laagte, watermunt en bloembiezen.

En thans besef ik, dat de taak, die ik me oplegde, boven mijn krachten zal gaan. Want hoe zal ik dat alles kunnen beschrijven, wat me boeide aan de boorden van ons beeksken? Hoe zal ik dat kunnen?

Zullen we het stroompje volgen? Het gaat niet, want een paadje ontbreekt op verscheiden plaatsen. Of neen; er zijn paadjes genoeg, zelfs te veel, doch ze bewegen zich nog grilliger dan de beek zelf. In elk geval zullen we nu eens links dan weer rechts van het water zijn. We komen natuurlijk over eenige bruggetjes.

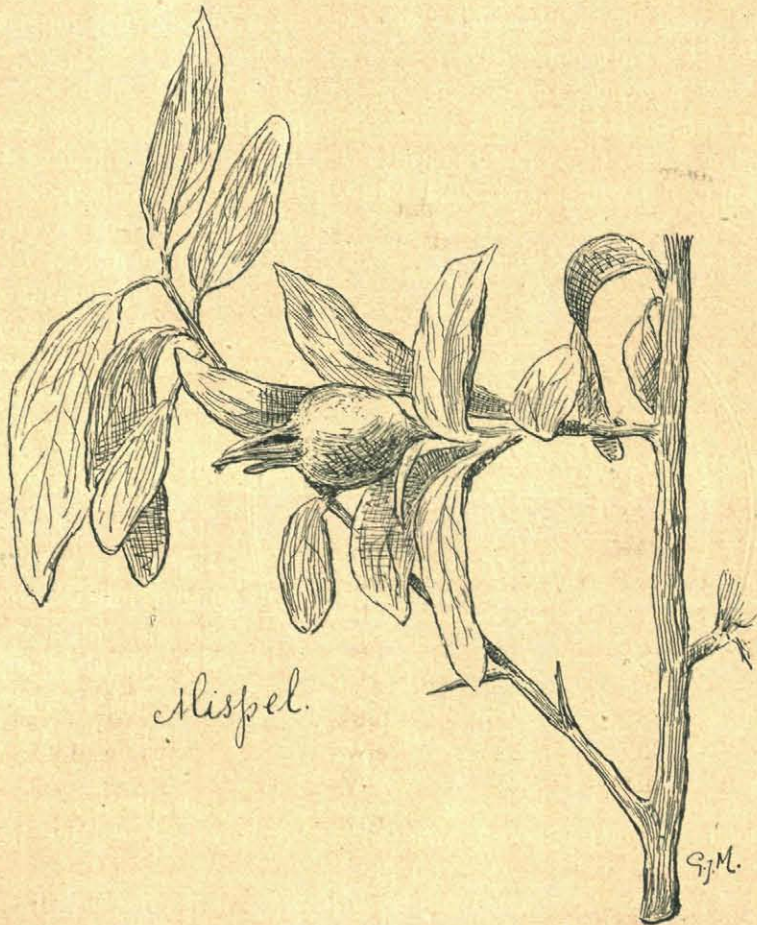
Bij de Markbrug — ja, daar is 't heel mooi. — In het voorjaar stonden er veronica's en koekoeksbloemen, dalkruid, lelietjes-van-dalen en salomonszegels, — wat later kwamen de smeerwortels, het penningkruid, enz. enz. enz. Nog later bloeiden er valeriaan, de tweeslachtige (de tweehuizige ontplooid de bloempjes veel vroeger) en leverkruid. 't Is wel eigenaardig dat de tweeslachtige valeriaan en het leverkruid door velen met elkaar verward worden. Zelf heb ik jaren lang het leverkruid valeriaan genoemd en 'k heb nu al verscheidene plantenvrienden op dezelfde fout betrapt. We plukten er bij die brug verder nog: schermdragend havikskruid, zandklokjes, engelwortel, vlasbekjes, wederik, wilde bertram, helmkruiden, hengel, en vele meer. Willen we ook nu nog wat houtgewas opnoemen? Alzoo: esch, lijsterbes, hazelaar, haagbeuk, sporkenhout, sneeuwbal. Op den grond tiert de klimop, kruipt tegen de boomen op en houdt wedstrijd met de hopplanten. Wie komt het hoogst? 't Is voor de hop moeilijk te overwinnen, want zij moet ieder voorjaar weer opnieuw bij den grond beginnen. Hoor, een duif koert in 't hooger geboomte en eksters schetteren druk daar ginder achter den groenen overkant.

We gaan verder.

Door een overschaduwden zandweg, langs honderden aardige dalkruidplantjes, die nu in vrucht staan, bereiken we een akker. De salomonszegel heeft ook in den vakantie-tijd al bessen. Het lelietje-van-dalen schijnt het liever zonder vruchtvorming te willen afdoen. We snoepen even van zwarte bramen en roode boschbessen; de blauwe boschbes heeft haar tijd gehad.

Daar ligt weer een brug. Die boerderij heet de Wieber. Hier is 't een en al varenvegetatie, en dat blijft nu verderop bijna onafgebroken voortduren. Adelaarsvarens, koningsvarens, wijfjes- en mannetjesvarens, eikvarens, zoo mede de met z in de flora gemerkte kamvaren, — alweer genoeg, nietwaar?

We gaan over de brug. Hooge, mooie eiken zijn we voorbijgekomen, echte, koningen van 't woud, afgewisseld met knoteiken die allerlei planten in de halfvermolmden koppen dragen. Een boschweide wandelen we door en bestijgen daarop een heuvel, met statige dennen gekroond. Dit landschap zou ik willen teekenen, maar... Als 't alleen aan den goeien wil lag... Zie eens, wat een kamperfoelie. Pluk maar, pluk maar; we hebben van die planten te over. Gouden bloemen en robijnen vruchten komen nu naast en door elkaar voor aan elken struik. Kijk, ons beekje stroomt over keien — uit keienleem, en eenige

meters verder over.... ja ja, dat is nu kalksteen, cenomane of pläner kalk. In deze streek strekt zich onder de slechts ongeveer een meter dikke laag zandgrond een dikke kalkbank uit. Ze zal in de toekomst wel de een of andere industrie in 't leven roepen. Van tijd tot tijd zien we hier heeren verschijnen, die gaten laten graven en rondwalen, en blijkbaar onderzoek doen. Er wordt gesproken van cementfabricage, ook van glasindustrie. — Een paar honderd meter stroomafwaarts zullen we dezelfde kalksteen in het beekbed zien.

Een groene specht gaat lachend op de vlucht. Achter gindsche elzen-, berken-,

haagbeuk-, sporkenhoutheg verdwijnt hij. Daar groeien mede de weinig algemeene mispelstruiken. Hoor, krekels sjirpen daar in 't heidekruid. Hier is de grond niet te vet. Men ziet het ook aan de abeeltjes, welke er zoo talrijk zijn, want waar de abeel tiert, is de bodem meestal eer arm dan rijk te noemen. De jonge abeelloten hebben malsche bladeren ontwikkeld, welke gretig genuttigd worden door een menigte haantjes. Iedere boom schijnt zoo zijn haantjes te hebben. De abeel houdt er blijkbaar een soort op na met mooi bruine dekschilden en glanzig zwart borststuk.

Een wilde roos staat naast een jeneverbes en iets verder houden een slee- en een meidoorn elkander gezelschap. Die roode paddenstoel is half opgegeten. Zeker heeft er een eekhoortje van gesmuld. Zwammen! Indien ik ze bij name kende, dan zou ik een lijst kunnen leveren van nog zoo.

We gaan weer over een bruggetje; één plank. Nu komen we pas echt tusschen de ruigte. Ja, houd de handen maar omhoog, anders aaien je de brandnetels. De andoorns groeien er tusschen.

Hoor! Hoor hem eens zingen! Dat doet de winterkoning. Doch hij zingt niet zijn vreugde uit. Zie maar. Daar gaat er eentje voor u uit. Och, de stumper kan nog haast niet vliegen. Een jonkie dus. Nog een, nog een. Een heele ontsteltenis aan 't hof, als er opeens zulke vreemde indringers zonder complimenten verschijnen. Daarom zong hij zoo, ons koninkje! Hij was angstig om de jongen. Hij zong uit bezorgdheid voor zijn kroost. Ja, nu zijn alle wel veilig tusschen 't struweel.

Doch loktonen hooren we ook nog, als we al wel honderd meter verder zijn.

Zie, daar ligt weer van die kalk.

Weldra bereiken we een grintweg, den grintweg, die de verbinding vormt tusschen den rijksweg en den eersten Wooldschen grintweg; we bevinden ons dicht bij de Kottensche school. Dwars oversteken! De boschpaardestaart! Wel degelijk is hij 't; de „zijtakken" splitsen weer kleinere takjes af, heel duidelijk. Mooie planten, is niet? De „vruchtbare" stengels hebben zich ook al vertakt tot in den tweeden graad, en met meer regelmaat dan de andere.

We komen terecht in het Boschje.

De herfst was in 't land, toen we hier voor 't eerst een kijkje namen. Spinnetjes hadden hun weefsels uitgespannen tusschen de bruine dennestammetjes en aan de gelende varenveeren. Het loofhout droeg het bonte najaarskleed.

Een eigenaardige geur, dien ik niet nader omschrijven kan, maar die aan den herfst eigen is, bracht me in een stemming, die ik evenmin nader omschrijven kan. Is het weemoed om den scheidenden zomer? Is het blijdschap om 't komende najaar? — 't Was plechtig stil in het Boschje.

We waren hier op zekeren vroegen lentemorgen, al voor zonsopgang. De dauw hing aan gras en bladeren. En toen zongen de vogels zóó luid, lijsters, nachtegalen, grasmusschen, wielewalen, merels, en meer andere, dat het één machtig geluid werd, één indrukwekkende hymne aan de opkomende zon.

Nu willen we zien, waar het Kottensche beekje blijft. Gemakkelijk gaat het niet. Ginds, waar weer naaldhout het loofbosch vervangt, zou men kunnen vastraken in 't takkennet. Daarbij hebben de konijntjes den grond geweldig doorwoeld. Is men, met veel moeite door die wildernis gedrongen, dan staat men bij de Slingerbeek; men is de uitmonding der andere al voorbij.

We gaan dus liever door ons beekje zelf. In den wintertijd is daar geen denken aan; dan treedt het kleine ding vaak genoeg buiten de oevers. Maar in den zomer wandelt men bij laag water rustig en gemakkelijk door de bedding. We bekijken meteen de steile oeverkanten wat nauwkeuriger, vinden mossen en levermosses, koraal- en andere zwammen, in alle kleuren en tinten.

Zijn we er? Ja. Valt het niet mee? Verscholen achter groen reiken de Slinger en de Kottensche Beek, de groote en de kleine zus, elkaar de hand. 't Is daar rustig. Doch verderop is 't al weer dadelijk een wilde boel. Daar gaan die beide dartele dingen nog eens echt aan den gang en doen alsof ze in een romantisch bergland waren. En dat voor zoo'n paar simpele Achterhoeksche beekjes!

Kotten.

G. J. MEINEN.

IN HET EIKENHAKHOUT.

ER is een tijd geweest, dat ik niet veel met eikenhakhout ophad. Die groote vlakten met niets anders dan schors- of takkenbossencultuur konden mij maar matig bekoren. Als iemand me over mijn tegenwoordige woonplaats, den Amerfoortschen berg, die bijna geheel met eiken- en dennenbosschen is bedekt, interpelleerde uit een natuurhistorisch oogpunt, dan was mijn lof maar erg matig. In den paddenstoelentijd, dan was 't een paradijs, maar, — 't kwam misschien wel door de tegenstelling met den Gelderschen Achterhoek, waar ik elf jaar lang had gebotaniseerd, vogels bespied en vlinders nagejaagd, — overigens »was 't niet veel«. Allemaal van dat dooie eikenhout. —

Echter, je leert je aanpassen. En als het eikenhout je voor je liefhebberijen niet geschikt voorkomt, dan moeten de liefhebberijen maar geschikt worden voor het eikenhout.

Je kunt als oud-natuurscharrelaar, die al aardig de vijftig nadert, het uitkijken buiten toch niet laten. Je speurt altijd maar door, of je niet wat interessants en merkwaardigs ontdekt.

Nu is wel eens verteld, dat de eik de waard is van honderden logées van differente hoedanigheden. Maar bijvoorbeeld het aantal rupsen, dat ik ooit van eikenhout afhaalde, is maar heel klein.

Zoo kom je er toe naar wat anders te speuren en dan valt het eerst op, dat de eik